

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΕ ΚΑΝΑΛΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΚΑΙ

ΙΣΟΤΙΜΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ
ΣΤΗΝ
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ελένη Κασάπη, Χαρίτων Πολάτογλου, Άννα Φαχαντίδου

Θεσσαλονίκη 2007

Εισαγωγή

Στην Ε(πιτροπή) Κ(οινωνικής) Π(ολιτικής) ένας από τους κυρίαρχους στόχους-μας είναι η άρση των ανισοτήτων στις ευκαιρίες πρόσβασης, με την ουσιαστική έννοια του όρου, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση που παρέχει το πανεπιστήμιο-μας στους φοιτητές με αναπηρίες (με.Α.). Παρακολουθούμε πόσοι φοιτητές με.Α. είναι εγγεγραμμένοι ανά τμήμα φοίτησης και ανά έτος χωρίς όμως να έχουμε θεσμικό δικαίωμα τυπικής συνεργασίας με τα τμήματα υποδοχής των φοιτητών αυτών. Αν και η μόρφωση είναι ένα θεμελιώδες δικαίωμα όλων-μας το οποίο όχι μόνο διεθνώς διαφυλάσσεται ως αγαθό από την Παγκόσμια Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αλλά και προστατεύεται από διάφορες διεθνείς συμβάσεις και ευρωπαϊκές οδηγίες, στην Ελλάδα το θέμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ατόμων με αναπηρίες παραμένει ένα σοβαρό πρόβλημα.

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της χώρας-μας υπάρχει σαφής διαφορά στις ευκαιρίες για εκπαίδευση που παρέχονται σε φοιτητές με αναπηρίες σε σχέση με τις ευκαιρίες που παρέχονται στους φοιτητές χωρίς αναπηρίες. Ως παράδειγμα αναφέρεται το γεγονός ότι η υποχρεωτική διδασκαλία της ξένης γλώσσας στους κωφούς φοιτητές ενώ θα μπορούσε να είναι, με βάση τη διεθνή πρακτική, η ελληνική για ένα ελληνικό α.ε.ι όπως το δικό-μας, όπου φοιτούν και άτομα με πρώτη γλώσσα τη νοηματική, είναι θέμα σε εκκρεμότητα από το 1999.

Εμείς, στην Ε.Κ.Π., αν και εργαζόμαστε με στόχο τις ίσες ευκαιρίες στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση για όλους, προσδοκούμε πως η υλοποίηση του στόχου των ίσων ευκαιριών θα επιτευχθεί αφού προηγηθεί ολοκληρωτική αλλαγή της νοοτροπίας και των στάσεων όλων όσοι αποτελούμε ομάδες αναφοράς στην ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση συμπεριλαμβανομένου και του ανθρώπινου δυναμικού του πανεπιστημίου-μας.

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι αναγνωρισμένη από την νεοελληνική κοινωνία ως ένα μέσο για να αναπτυχθεί το ανθρώπινο δυναμικό, να βελτιωθεί η οικονομική απόδοση και να αυξηθούν οι ικανότητες και οι επιλογές των συμπολιτών-μας. Η πρόκληση για μας έγκειται ακριβώς στο γεγονός ότι ενώ, στην νεοελληνική κοινωνία έχουμε αναγνωρίσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως θεμελιώδες δικαίωμα των ενηλίκων συμπατριωτών-μας και έχουμε άτυπα, όλοι, δεσμευτεί σε ένα πλαίσιο δράσης για την προστασία αυτού του δικαιώματος παρατηρείται ότι σημαντικός αριθμός ελλήνων φοιτητών με αναπηρίες τυπικά, αλλά και ουσιαστικά, αποκλείεται από τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: (α) υπάρχει ποσόστωση στην εγγραφή-τους στα πανεπιστημιακά τμήματα, (β) δεν υπάρχουν σε κάθε τμήμα ενεργές υποδομές υποστήριξης των φοιτητών με αναπηρίες. Ο αποκλεισμός Α.με.Α., τυπικός ή ουσιαστικός, από την ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα είτε την απώλεια της ελευθερίας επιλογών επαγγελματικού προσανατολισμού είτε την απώλεια παραγωγικότητας στην αγορά εργασίας είτε την απώλεια εκπαιδευτών της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης όπου πτυχιούχοι με αναπηρίες, όπως η κώφωση για παράδειγμα, θα μπορούσαν να προσφέρουν έργο ως εκπαιδευτές άλλων εκπαιδευόμενων με όμοια αναπηρία.

Κενά που ερμηνεύουν την απόσταση διακηρύξεων και πράξεων για την εκπαίδευση φοιτητών με αναπηρίες.

A. Στο επίπεδο ωριμότητας των δομών

1. Οι στόχοι για την εκπαίδευση φοιτητών με.Α. συνήθως είναι αδιόρατοι και δύσκολο να καταμετρηθούν. Έχει κυκλοφορήσει, κατά το παρελθόν, σε όλα τα τμήματα του Α.Π.Θ. η γενική οδηγία να διευκολύνονται οι φοιτητές με.Α. τόσο από τα μέλη του διοικητικού προσωπικού όσο και από τους διδάσκοντες. Τα προβλήματα που θέτουν οι ίδιοι οι φοιτητές με.Α. είτε με γραπτές αιτήσεις προς την Ε.Κ.Π. είτε μέσα από συνεντεύξεις δείχνουν ότι έχουμε να διανύσουμε πολύ δρόμο ακόμα για την επίτευξη του στόχου των ίσων ευκαιριών.
2. Η ανάπτυξη εκπαιδευτικής πολιτικής για φοιτητές με.Α. θέλει βάθος χρόνου. Να υπενθυμίσουμε ως παράδειγμα, ότι από το 1999 εκκρεμούν θέματα εκπαίδευσης των φοιτητών με κώφωση στην νέα ελληνική ως ξένη-τους γλώσσα.
3. Η επιλογή προσέγγισης θεμάτων εκπαίδευσης φοιτητών με.Α., αν και είναι σημαντική, δεν εξασφαλίζει πάντοτε το επιθυμητό αποτέλεσμα. Ως παράδειγμα αναφέρεται το μέτρο της απαλλαγής κωφών φοιτητών-μας από την παρακολούθηση και την εξέταση στην αγγλική. Το μέτρο ζητήθηκε από τους κωφούς φοιτητές με δεδομένο ότι έχουν ανάγκη να διδαχτούν την ελληνική ως ξένη γλώσσα, μια και είναι ομιλητές της νοηματικής. Όταν το μέτρο αυτό έγινε δεκτό από τα τμήματα, οι κωφοί πτυχιούχοι διαπίστωσαν πως οδηγούνται σε αδιέξοδο όταν υποβάλλουν αιτήσεις για την εγγραφή-τους, κατόπιν εξετάσεων στην αγγλική, σε μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών ή όταν ως πτυχιούχοι συμμετέχουν σε διαγωνισμούς Α.Σ.Ε.Π. για θέσεις πτυχιούχων πανεπιστημιακής εκπαίδευσης. Χρειάζονται πλέον θεσμικές ρυθμίσεις
4. Η τάση για δημιουργία αποκεντρωμένων και αυτόνομων δομών, που θα υποστηρίζουν άτομα με.Α., αν και είναι σημαντικό έδαφος διαμόρφωσης στρατηγικών για την επίλυση προβλημάτων δεν αποτελεί πανάκεια. Το Υπουργείο Μακεδονίας-Θράκης, κατά τη συνδιαμόρφωση με μας, προτάσεων για τη δημιουργία δομών όπου θα παρέχονται υπηρεσίες εξυπηρέτησης πολιτών μέσω διεργασιών νοηματικής, μέχρι τον Απρίλιο «συζητούσε» τη δημιουργία της Κεντρικής Δομής στο ΚΕΠ Αριστοτέλους. Εμείς, σε επίπεδο σχεδιασμού – μια και εκκρεμεί η υλοποίηση- τελικά πετύχαμε, μέσα από επανεξέταση της πρότασης, την ένταξη του ΚΕΠ που λειτουργεί ήδη στο χώρο του Α.Π.Θ. στον συγκεκριμένο σχεδιασμό.
5. Δεν έχουν επιτευχθεί προς το παρόν, είτε σε τοπικό είτε σε εθνικό επίπεδο, συνεργασίες και δίκτυα σε όλα τα επίπεδα του πανεπιστημιακού συστήματος ή ολοκληρωμένες, πολύπλευρες προσεγγίσεις στην χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής για τους φοιτητές με.Α.
6. Εκκρεμεί η συστηματική ανάλυση, εκ μέρους-μας, διαδικασιών που απέδωσαν οι οποίες καλό θα ήταν να προωθούνται ακόμα και ως πιλοτικά πρότυπα ώστε με την συμβολή όλων-μας να χρησιμοποιούνται δημιουργικά χωρίς αυτό να σημαίνει πως οι δεδομένες λύσεις είναι και ο κανόνας επίλυσης των σύνθετων προβλημάτων εκπαίδευσης φοιτητών με.Α.
7. Δεν έχει επιτευχθεί προς το παρόν μία καθολική κινητοποίηση για την υποστήριξη των φοιτητών με.Α. σε όλα τα επίπεδα της ακαδημαϊκής ζωής. Για παράδειγμα έχουν πραγματοποιηθεί 2 ημερίδες για τα θέματα υποδοχής των φοιτητών με.Α. από τις διοικητικές δομές του πανεπιστημίου-μας, Το γεγονός ότι

ακόμα δημοσιεύονται κείμενα που προωθούν σχετικές προτάσεις οι οποίες έχουν ήδη συζητηθεί δείχνει πως το ζήτημα βρίσκεται στάσιμο εδώ και χρόνια. Άλλωστε, από έρευνα που πραγματοποίησε η Ε.Κασάπη, στο πλαίσιο ημερίδας που πραγματοποιήθηκε στις 9-5-2005, γνωρίζουμε πως τα μέλη του διοικητικού προσωπικού, όπως υποθέτουμε και τα μέλη του διδακτικού προσωπικού, χρειάζονται επιμόρφωση σε θέματα επικοινωνίας με φοιτητές με.Α. Βασικές αρχές που διέπουν τη γλωσσική και παραγλωσσική επικοινωνία στις περιπτώσεις που υπάρχει κάποιος φυσικός περιορισμός στη λειτουργία ενός επικοινωνιακού καναλιού (όπως το προφορικό για τους κωφούς φοιτητές ή το οπτικό για τους τυφλούς φοιτητές) αγνοούνται από τα περισσότερα μέλη της πανεπιστημιακής-μας κοινότητας.

Β. Κενά σε πρακτικό επίπεδο που ερμηνεύουν την απόσταση διακηρύξεων και πράξεων για την εκπαίδευση φοιτητών με.Α.

1. Υπάρχουν φοιτητές χωρίς εμφανείς αναπηρίες.
2. Δεν έχουν ακόμα, καταγραφεί συστηματικά σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, προσεγγίσεις που να αναφέρονται είτε στα εμπόδια εγγραφής και συμμετοχής φοιτητών με.Α. στην τριτοβάθμια προπτυχιακή και μεταπτυχιακή εκπαίδευση, είτε στα εμπόδια απόκτησης καταρτισμένων εκπαιδευτών-τους.
3. Δεν έχουν καταγραφεί συστηματικά πληροφορίες για την επιρροή και τα αποτελέσματα των προσεγγίσεων-μας στο τοπικό επίπεδο,
4. Δεν έχουν αναπτυχθεί διεθνώς αναγνωρισμένα και συστηματικά πρότυπα για την μετάδοση γνώσης σε φοιτητές με.Α.
5. Δεν υπάρχουν εναλλακτικά εκπαιδευτικά προγράμματα για τους φοιτητές με.Α.
6. Δεν γίνεται εκτεταμένη χρήση της τεχνολογίας για την ενίσχυση της εκπαίδευσης χωρίς διακρίσεις. Αρκεί για την επιβεβαίωση αυτής της θέσης να αναζητηθούν στατιστικά στοιχεία, για παράδειγμα, στις πλατφόρμες τηλεεκπαίδευσης που διαθέτουμε σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο.
7. Δεν υπάρχει η αναγκαία και συστηματική εκδήλωση ενδιαφέροντος από το κοινωνικό σύνολο και ειδικότερα από τις εμπλεκόμενες ομάδες αναφοράς. Το γεγονός αυτό είναι το σημαντικότερο πρόβλημα ιδίως αν λάβουμε υπόψη τα πολυάριθμα κοινωνικά και οικονομικά εμπόδια στην παρακολούθηση και συμμετοχή των φοιτητών με.Α. στην ακαδημαϊκή ζωή.

Γ. Κενά σε θεσμικό επίπεδο που ερμηνεύουν την απόσταση διακηρύξεων και πράξεων για την εκπαίδευση φοιτητών με.Α.

Στην Ελλάδα δεν εφαρμόζονται πιστά ή και καθόλου οι σύγχρονες οδηγίες της Ε.Ε. και τα διεθνή νομικά έγγραφα που στηρίζουν τα δικαιώματα στην εκπαίδευση χωρίς διακρίσεις των φοιτητών με.Α. παρά το γεγονός ότι από το 1998, κατά την Συνάντηση Ειδικών για τους Διεθνείς Κανόνες και Κριτήρια σχετικά με τις Αναπηρίες, αποφασίστηκε: (α) η ενθάρρυνση των κρατών να υιοθετήσουν ειδικές πολιτικές και νομοθεσίες για να προάγουν την πλήρη ενσωμάτωση των ανθρώπων με αναπηρίες σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής, πολιτιστικής και οικονομικής ζωής, (β) η ανάπτυξη και προώθηση βασικών κριτηρίων για την προσβασιμότητα στην εκπαίδευση και τα σχετικά δικαιώματα ατόμων με.Α., (γ) η ενθάρρυνση και βοήθεια για την διευκόλυνση ανάπτυξης εργασιακών σχέσεων μεταξύ ομάδων στήριξης προς άτομα με αναπηρίες, αξιοποιώντας τα δίκτυα και τις συνεργασίες που υπάρχουν σε όλο τον κόσμο,

ενθαρρύνοντας έτσι την ανάπτυξη εθνικών αλλά και υπερεθνικών στρατηγικών για την επίλυση των ήδη καταγεγραμμένων προβλημάτων.

Ενδεικτικά αναφέρονται συνθήκες που δεσμεύουν και τη χώρα, όπως:

- Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Πολίτη και τα Πολιτικά Δικαιώματα (1996)
- Η Διεθνής Σύμβαση για Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά δικαιώματα (1976)
- Η Συνθήκη για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1990)
- Επίσημοι Κανόνες των Ηνωμένων Εθνών για την Ισότητα των Ευκαιριών Α.με.Α.

Συνοψίζοντας τη φιλοσοφία που διέπει τις προαναφερθείσες συμβάσεις φαίνεται πως η διεθνής τάση είναι τα Α.με.Α. να εκπαιδεύονται ταυτόχρονα με μη-ανάπηρα άτομα, όπου αυτό είναι δυνατό, ασχέτως με τις οποιεσδήποτε δυσκολίες ή διαφορές που μπορεί να έχουν στις ανάγκες-τους.

Τα πανεπιστήμια-μας από την μεριά-τους θα πρέπει να αναγνωρίζουν και να ανταποκρίνονται στις διαφορετικές ανάγκες των φοιτητών-τους, συνδυάζοντας διαφορετικές μεθόδους και ρυθμούς μάθησης και εξασφαλίζοντας ποιοτική εκπαίδευση σε όλους μέσα από την κατάλληλη διδακτέα ύλη, οργανωτικούς διακανονισμούς, χρήση πόρων, και συνεργασίες με κοινότητες Α.με.Α. αλλά και συλλόγους γονέων. Για παράδειγμα, ενώ από το 2001 εγγράφονται κωφοί φοιτητές στο πανεπιστήμιο, η γλώσσα-τους που είναι η νοηματική και έχει αναγνωριστεί από το 2003, από το Ευρωκοινοβούλιο, ως μειονοτική δεν χρησιμοποιείται επίσημα στο τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό-μας σύστημα.

Ανάγκες Α.με.Α. και ανάγκες στην Ειδική Εκπαίδευση

Η ιδέα των Αναγκών της Ειδικής Εκπαίδευσης περιλαμβάνει και φοιτητές που αποτυγχάνουν στις σπουδές-τους για πολυάριθμους άλλους λόγους πέρα από την αναπηρία. Παρά τον σχετικά μεγάλο αριθμό Α.με.Α. που έτσι προκύπτει, παρά δηλαδή το ούτως ή άλλως γενικό κοινωνικό ενδιαφέρον, όλα εξαρτώνται από τον βαθμό στον οποίο τα πανεπιστήμια είναι έτοιμα να προσαρμόσουν τη διδακτέα ύλη τους, τη διδασκαλία και την οργάνωση και/ή την παροχή υλικών ή ανθρώπινων πόρων για να δώσουν το κίνητρο, για πιο επαρκή και αποτελεσματική εκπαίδευση, στους φοιτητές με.Α. Για να επιτευχθεί αυτό θα χρειαστούμε δύο γενικά φίλτρα κατηγοριοποίησης των φοιτητών με.Α.: (α) Το Κοινωνικό Μοντέλο Αναπηρίας το οποίο εστιάζει στο περιβάλλον και (β) Το Ιατρικό μοντέλο Αναπηρίας το οποίο εστιάζει στο άτομο που χρειάζεται και Ιατρική βοήθεια με την προοπτική να καταγράψουμε με την ακόλουθη κωδικοποίηση τις υπάρχουσες κατηγορίες φοιτητών με.Α.

Κατηγορία Α: φοιτητές, οι αναπηρίες των οποίων οφείλονται σε βιολογικά αίτια.

Κατηγορία Β: φοιτητές, οι οποίοι έχουν μαθησιακές δυσκολίες χωρίς κάποιον συγκεκριμένο λόγο.

Κατηγορία Γ: φοιτητές, οι οποίοι έχουν δυσκολίες που προέρχονται από κοινωνικά μειονεκτήματά-τους.

Η συμμετοχή των φοιτητών με.Α. στην ακαδημαϊκή ζωή

Η συμμετοχή χωρίς διακρίσεις δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ως κάτι πρόσθετο στο συμβατικό πανεπιστήμιο. Πρέπει να θεωρείται εγγενής στην αποστολή, τη φιλοσοφία, τις αξίες, τις πρακτικές και τις δραστηριότητες του πανεπιστημίου. Η πλήρης συμμετοχή πρέπει να είναι καλά εδραιωμένη στα θεμέλια του πανεπιστημίου, τα οποία δεν μπορούν

παρά να είναι το αξιακό-του σύστημα και στις καθημερινές του δραστηριότητες και όχι να είναι παράρτημα που προστίθεται στο συμβατικό πανεπιστήμιο.

Το ελληνικό πανεπιστήμιο από την φύση-του ήταν πάντα ένας ποικιλόμορφος οργανισμός που στόχευε στην επίλυση προβλημάτων του γενικού ενδιαφέροντος στο πλαίσιο της κύριας αποστολής-του, δηλαδή της παροχής δωρεάν εκπαίδευσης για όλους τους φοιτητές-του.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου το πανεπιστήμιό-μας υποστηρίζει τα μέλη διοικητικού προσωπικού που, στην πλειονότητά-τους, είναι αφοσιωμένα στη διατήρηση ενός πρόσφορου κλίματος ακαδημαϊκής ζωής (τα σεμινάρια που διοργάνωσε η Ε.Κ.Π. τα τελευταία χρόνια δείχνουν και το ορατό πλέον ενδιαφέρον μελών διοικητικών υπηρεσιών του πανεπιστημίου-μας). Αυτό μας ενθαρρύνει ιδιαίτερα με δεδομένο το γεγονός πως η ευθύνη για κάθε φοιτητή μοιράζεται κοινά στις δύο κατηγορίες προσωπικού (του διδακτικού και του διοικητικού). Το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο στον τομέα της εκπαίδευσης φοιτητών με.Α. είναι ίσως αποτελεσματικότερο από άλλα ελληνικά α.ε.ι. γιατί υπάρχει μια ιστορική δέσμευση της διοικητικής-του ηγεσίας για συνεχή και μακροπρόθεσμη βοήθεια για την στήριξη φοιτητών με.Α. Εκείνο που ακόμα δεν έχουμε κατακτήσει είναι η συλλογική συνειδητοποίηση της κοινής ευθύνης διδακτικού και διοικητικού προσωπικού στην καταγραφή και την προσέγγιση κάθε προβλήματος φυσικής ή ουσιαστικής συμμετοχής των φοιτητών με.Α. στην ακαδημαϊκή ζωή (μέσα και έξω από το πλαίσιο των μαθημάτων).

Πάντα με στόχο την ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με.Α. στην εκπαίδευση έχουμε προωθήσει στο Αριστοτέλειο τις βοηθητικές τεχνολογίες για άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες. Οι βοηθητικές τεχνολογίες για άτομα με μειωμένη όραση και τυφλούς που χρησιμοποιούνται και από το Πανεπιστήμιο μας είναι:

Οι υπολογιστές και το παραθυρικό λογισμικό ανάγνωσης και καθοδήγησης οθόνης (HAL, JAWS), το οποίο έχει τη δυνατότητα να διαβάζει το περιεχόμενο της οθόνης (τις επιλογές, τα εικονίδια κλπ.) και να το εκφωνεί μέσω της κάρτας ήχου (ή του συνθέτη φωνής) καθοδηγώντας το χρήστη ηχητικά για τις ενέργειές του, δηλώνοντας σε ποιο σημείο βρίσκεται ο κέρσορας.

Ο συνθέτης φωνής (Apollo II), ο οποίος έχει τη δυνατότητα να αναπαράγει φωνητικά αρχεία κειμένων αναγνωρίζοντας πολλά αλφάβητα γλωσσών.

Η ανανεούμενη πινακίδα Braille (ή οθόνη Braille), η οποία είναι μια συσκευή που εφαρμόζεται κάτω από το πληκτρολόγιο και απεικονίζει τους χαρακτήρες της οθόνης σε χαρακτήρες Braille αναγνώσιμους δια της αφής, με τη χρήση 40 κελιών των 8 καρφίδων το καθένα. Η γραμμή της πινακίδας αντιστοιχεί σε μια σειρά κειμένου της οθόνης. Επιπλέον διαθέτει πλήκτρα πλοήγησης.

Ο σαρωτής σε συνδυασμό με λογισμικό οπτικής αναγνώρισης χαρακτήρων (OCR) και επιδιόρθωση τυχών λαθών αναγνώρισης από βλέποντες εθελοντές οι οποίοι και αναλαμβάνουν τη διαδικασία, για τη μετατροπή κειμένων σε ηλεκτρονική μορφή.

Ο εκτυπωτής διπλής όψεως Braille σε συνδυασμό με το μεταφραστή Braille, με τον οποίο μπορούν να εκτυπωθούν κάθε είδους ηλεκτρονικά κείμενα σε μορφή Braille. Ακόμα έχει τη δυνατότητα εκτύπωσης και ανάγλυφων σχημάτων.

Ο ηλεκτρονικός λογογράφος, ο οποίος πρόκειται για λογισμικό αναγνώρισης της φωνής και μετατροπής της σε μορφή γραπτού ηλεκτρονικού κειμένου. Έχει τη δυνατότητα αναγνώρισης πολλών γλωσσών, συμπεριλαμβανομένης και της ελληνικής, και της προσθήκης καινούργιων λέξεων καθώς και τη δυνατότητα συνεργασίας με όλους τους επεξεργαστές κειμένου της Microsoft οι οποίοι μπορούν και να δεχτούν φωνητικές εντολές απ' αυτόν. Επίσης έχει τη δυνατότητα της ηχητικής επιβεβαίωσης της ηχογράφησης και της αναγνώρισης των λέξεων.

Το κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης το οποίο πρόκειται για σύστημα μεγέθυνσης κειμένων και εικόνων με δυνατότητα αλλαγής χρωμάτων (έντονα, ασπρόμαυρα, υψηλή αντίθεση κλπ.) και απευθύνεται στους χρήστες με μερική ή μειωμένη όραση.

Τέλος χρησιμοποιείται και το λογισμικό μεγέθυνσης οθόνης (Superno) για μερικώς βλέποντα άτομα, το οποίο μεγεθύνει τους χαρακτήρες της οθόνης έτσι ώστε οι χρήστες με μερική ή μειωμένη όραση να μπορούν να διακρίνουν ακόμα και τις πιο μικρές λεπτομέρειες.

Ως προς την πρόσβαση ατόμων με προβλήματα όρασης στις βιβλιοθήκες του Πανεπιστημίου, χρησιμοποιούνται εναλλακτικοί τρόποι πρόσβασης, αφού η δημιουργία συλλογής εναλλακτικού υλικού, δηλαδή υλικού που να περιλαμβάνει βιβλία σε Braille, μεγενθυμένες εκτυπώσεις και ομιλούντα βιβλία (ηχογραφημένα βιβλία σε ψηφιακή μορφή), δεν είναι εφικτή. Αυτό γιατί υπάρχουν προβλήματα ως προς τον όγκο της, τον χρόνο δημιουργίας της, του κόστους μεταφοράς όλων των βιβλίων της σε προσβάσιμη μορφή, της φθοράς κατά τη διάρκεια της χρήσης της και της αναπαραγωγής της, της δυσκολίας μεταγραφής του έντυπου υλικού και όσο για τις μεγενθυμένες εκτυπώσεις, αυτές θα εξυπηρετούσαν μόνο τα άτομα με μειωμένη όραση και όχι και τους τυφλούς. Οι εναλλακτικοί αυτοί τρόποι πρόσβασης είναι: η φωνητική αναπαραγωγή κειμένου από εθελοντές (ομιλούντα βιβλία), η αναπαραγωγή του κειμένου σε μορφή Braille με τους εκτυπωτές Braille και η μεγαλογράμματη εκτύπωση. Έτσι καλύπτονται και οι μερικώς βλέποντες αλλά και οι τυφλοί, μπορούμε να συντηρήσουμε το υλικό, να εξοικονομήσουμε χώρο και πετυχαίνουμε χαμηλό κόστος, άριστη ποιότητα και την πρόσβαση στη βιβλιοθήκη από οποιαδήποτε απόσταση μέσω του ηλεκτρονικού υπολογιστή.

Παρόλη όμως την εξέλιξη της τεχνολογίας, υπάρχουν ακόμα εμπόδια στην πρόσβαση σε πληροφορίες σχεδιαγραμμάτων και εικόνων και δεν υπάρχει ακόμα τρόπος να παρασταθούν αυτόματα σε μη γραφική μορφή, αναγνώσιμη από τον χρήστη. Αλλά ούτε και υπάρχει γενικά αποδεκτός και με ευρεία χρήση τρόπος αναπαράστασης σχετικά σύνθετων μαθηματικών εξισώσεων.

Οι προτάσεις για μελλοντική χρήση βοηθητικών τεχνολογιών για κωφούς και βαρήκοους είναι:

Για τη διερμηνεία των διαλέξεων χωρίς τη μεσολάβηση διερμηνέα συζητιέται η ηχογράφηση της διάλεξης και η ταυτόχρονη μετατροπή της σε γραπτό κείμενο με τη

χρήση του λογογράφου, λογισμικό που περιγράφηκε παραπάνω. Αυτό βέβαια απαιτεί ως προϋπόθεση την καθαρή ομιλία του διδάσκοντα και κάποιες παύσεις από αυτόν για την ευκολία της μετατροπής του προφορικού λόγου στο γραπτό. Έτσι δε θα έχανε ο φοιτητής χρόνο για να κρατάει σημειώσεις ώστε να χάνει τη ροή του μαθήματος και δε θα ήταν απαραίτητη η μεσολάβηση διερμηνέα.

Στη διερμηνεία του λόγου στη νοηματική με τη μεσολάβηση του διερμηνέα στην αίθουσα της διάλεξης, αντιμετωπίζουμε προβλήματα, όπως το ότι ο διερμηνέας πρέπει να είναι παρόν στην αίθουσα της διάλεξης, τη στιγμή που μπορεί μετά από λίγη ώρα να πρέπει βρίσκεται σε άλλη ή να μη μπορεί να χάνει χρόνο μετακινήσεων λόγω του δικού του προγράμματος. Αυτό το πρόβλημα όμως μπορεί να λυθεί αν αντί της διερμηνείας χρησιμοποιηθεί υποτιτλισμός των διαλέξεων μέσω υπολογιστή κατά την ώρα του μαθήματος. Κατά την παρακολούθηση της διάλεξης του μαθήματος ο κωφός φοιτητής θα πρέπει να έχει στην κατοχή του έναν φορητό υπολογιστή με κάμερα. Ο διερμηνέας μπορεί να βρίσκεται οπουδήποτε και να παρακολουθεί τη διάλεξη από την κάμερα που βρίσκεται στον υπολογιστή του φοιτητή και μέσω του δικού του υπολογιστή να βάζει υπότιτλους σ' αυτήν, με τη χρήση συλλαβικού πληκτρολογίου, λόγω εξοικονόμησης χρόνου στη γραφή. Έτσι θα μπορεί ο φοιτητής να παρακολουθεί τη διάλεξη, αλλά και ο διερμηνέας να βρίσκεται σε άλλη τοποθεσία μέσα σε ελάχιστο χρόνο (αφού θα μεταδίδεται το έργο-του μέσω internet) ή να συνεχίζει με τις δικές του ασχολίες.

Κύριοι κρίσιμοι παράγοντες για την ισότιμη συμμετοχή φοιτητών με.Α. στην ακαδημαϊκή ζωή

Θεωρούμε πως είναι πλέον ώριμες οι συνθήκες για τη λήψη των ακόλουθων μέτρων:

1. Δημιουργία συντονιστικών οργάνων για την εκπαίδευση φοιτητών με.Α.
2. Ομαδική, όπου αυτό είναι εφικτό, διδασκαλία προς φοιτητές με αναπηρίες όταν παρακολουθούν μαθήματα κοινού πυρήνα αλλά είναι εγγεγραμμένοι σε διαφορετικά τμήματα.
3. Ανάπτυξη αμοιβαίας στήριξης μεταξύ των διδασκόντων που εκπαιδεύουν φοιτητές με.Α. και ανάπτυξη αποτελεσματικής συνεργασίας μέσα από συμβούλια και προσεγγίσεις για την επίλυση προβλημάτων.
4. Διαφοροποίηση της επαφής των φοιτητών με την διδακτέα ύλη.
5. Ανάπτυξη εξατομικευμένων εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών προγραμμάτων προς εκπαιδευόμενους, εκπαιδευτές, διοικητικούς υπαλλήλους.
6. Καταγραφή κάθε νέας επιτευχθείσης προόδου.

Και προωθούμε την ιδέα των ακόλουθων στόχων προτεραιότητας:

1. Προσαρμοστικότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης τόσο στον αριθμό φοιτητών με.Α. ενός μαθήματος όσο και στη σύνθεση της τάξης του κάθε μαθήματος.
2. Άμεση στήριξη προς τους γενικούς εκπαιδευτές από ειδικούς αλλά και βοηθητικό προσωπικό μέσα στο πανεπιστήμιο.
3. Μείωση της αναλογίας διδάσκοντα/διδασκομένων.
4. Αύξηση των περιθωρίων διαφοροποίησης της διδακτέας ύλης και ανάπτυξη ευπροσάρμοστων διδακτικών μεθόδων μέσα από την κοινή προετοιμασία πλάνων.

5. Ενσωματωμένη ανάπτυξη της διδακτέας ύλης καθώς και των επιμορφωτικών σεμιναρίων σε ψηφιακές πλατφόρμες διαμορφωμένες για τις ανάγκες φοιτητών με.Α. αλλά και των εκπαιδευτών-τους καθώς και των μελών διοικητικών υπηρεσιών.

Μεσοπρόθεσμοι στόχοι

1. Μετατροπή των αποκεντρωμένων δομών [πχ. του θεσμού των εθελοντών διερμηνέων] σε κέντρα απασχόλησης φοιτητών με.Α.
2. Παραγωγή πιλοτικών εξατομικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Εμπόδια και Προκλήσεις

Μεταξύ των εμποδίων που δεν μπορούμε μόνοι να υπερβούμε κατατάσσονται και τα ακόλουθα:

1. Οι φοιτητές προέρχονται από μία Δευτεροβάθμια εκπαίδευση με σοβαρά κενά και προβλήματα» σε αυτό το επίπεδο: Σε συνεντεύξεις οι κωφοί φοιτητές αναφέρουν πως πολλοί καθηγητές-τους στη ΜΕ δεν γνώριζαν νοηματική. Αυτό γεννά επιφυλάξεις για τις γνώσεις που αποκόμισαν από την προηγούμενη εκπαίδευσή-τους για αντικείμενα που ενδεχομένως είναι και μαθήματα στα προπτυχιακά-τους προγράμματα.
2. Ο ρόλος ομάδων αναφοράς όπως πχ. των Ομοσπονδιών, των γονέων των φοιτητών κλπ.: Δεν έχει αρθεί, προς το παρόν, το επιφυλακτικό κλίμα που διέπει τις σχέσεις αυτών των ομάδων αναφοράς με το πανεπιστήμιο αλλά και μεταξύ-τους.
3. Η περιορισμένη χρηματοδότηση από πλευράς πολιτείας που αναγκάζει τα πανεπιστήμια στην αναζήτηση πόρων μέσω προγραμμάτων ή άλλων τύπων αυτοχρηματοδότησης: Εμείς προτείνουμε κρατική επιχορήγηση αλλά και όπου είναι εφικτό αυτοχρηματοδότηση (α) Με βάση τους φοιτητές, (β) Με βάση τους διαθέσιμους πόρους, (γ) Με βάση το αποτέλεσμα.

Στη φάση αυτή χρειαζόμαστε ως πανεπιστήμια χρηματοδότηση για την προώθηση της εκπαίδευσης χωρίς διακρίσεις με επικέντρωση στα ακόλουθα: (α) Εκπαίδευση του υπάρχοντος διδακτικού προσωπικού και ανάπτυξη δομών επαγγελματικής κατάρτισης (πριν και μετά την πρόσληψη διδακτικού προσωπικού), (β) Κοινά κέντρα ενισχυτικών προγραμμάτων και συνεργασιών (εκπαιδευόμενων και εκπαιδευτών αλλά και άλλων εμπλεκόμενων ομάδων αναφοράς), (γ) διάδοση του θεσμού της εκπαίδευσης από φοιτητή σε φοιτητή, (δ) Προγράμματα αποκατάστασης και επανένταξης με βάση την ακαδημαϊκή κοινότητα

Βασικές Αρχές που προωθούμε

1. Οι φοιτητές δικαιούνται να συμμετέχουν σε όλα τα μαθήματα και τις δραστηριότητες.
2. Η διδασκαλία και η μάθηση σχεδιάζονται έχοντας υπόψη όλους τους φοιτητές.
3. Η διδακτέα ύλη ετοιμάζεται με κατανόηση και σεβασμό στη διαφορετικότητα.
4. Όλοι οι φοιτητές συμμετέχουν στη διάρκεια των μαθημάτων.

5. Χρησιμοποιείται ποικιλία διδακτικών και στρατηγικών μεθόδων.
6. Οι φοιτητές βιώνουν την επιτυχία στη μάθησή τους.
7. Η διδακτέα ύλη στοχεύει στο να αναπτύξει κατανόηση για τους διαφορετικούς πολιτισμούς στην κοινωνία [βλ. και επαφή με ομοσπονδίες].
8. Οι δυσκολίες στη μάθηση αντιμετωπίζονται ως ευκαιρίες για την ανάπτυξη πρακτικής εξάσκησης εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων.

Βιβλιογραφία

Council of Europe, Parliamentary Assembly. “Rights of national minorities”, 2001.
http://www1.worldbank.org/inclusive_education/pdf
<http://www.unescod.unesco.org/ulis/index.html>